

NICHOLA DEAN I PREDSEDJEDNICA

Nakon susreta s američkim izaslanikom šefica države mnogo je oštire osudila NDH

Pa isto to želi i vodstvo Spomen-području Jasenovac te neki ministri i potpredsjednici Vlade, samo na službenoj komemoraciji 22. travnja, napominjemo rabinu.

- Politikom se ne bavim, već duhovnom dimenzijom tih susreta. Zajednica je već navela svoje razloge, a to su nezadovoljstvo postavom, nepostavljanjem stručnog savjeta - kaže rabin Prelević.

Na te razloge reagirala je i sama ravnateljica Spomen-područja Nataša Jovičić. Kaže kako problemi, koje su navele pojedine institucije, nisu novi. Negodovanje oko stručnog Savjeta i stalnog postava, dodala je, postoji već nekoliko godina.

- Sadašnji stalni postav postoji od 2006. i dosad se nije mijenjao. Dodan mu je tek svojevrsni *timeline*. Dakle objeda na taj račun je bilo i ranijih godina, tako da to ne može biti razlog bojkota. Bivša ministrica kulture Andrea Zlatar ranije je govorila kako je postav po svim standardima, a kad smo o mogućoj promjeni postava razgovarali s ministrom Berislavom Šipušem, rekao nam je da nema novaca. Upravi JUSP Jasenovac do danas nije stigla niti jedna analiza o tome što bi trebalo mijenjati. Nije razlog za mijenjanje postava da se taj postav nekome jednostavno ne sviđa - kaže Jovičić.

Što se tiče odgađanja imenovanja Savjeta JUSP Jasenovac, Jovičić kaže kako je najmanji problem imenovanje. Mnogo je veći, dodaje, što do danas nisu donesene izmjene zakona o Spomen-području kojima bi se regulirao način izbora članova Savjeta i kome je on odgovoran.

- Zakon koji treba mijenjati donesen je

**JOŠ NEMAMO PROTOKOL,
NO UVJEREN SAM DA IDEM
NA SLUŽBENU KOMEMORA-
CIJU. NITKO OD VLASTI NIJE
PRIDONIO DA SE CIJELA TA
STVAR POLITIZIRA.
VJERUJEM DA ĆE SVI ONI
KOJI SU NAJAVILI BOJKOT
IPAK DOĆI - KAŽE TEPEŠ**

2001. Otad je broj udruga koje zastupaju određene manjine porastao. Mi smo napravili prijedlog izmjena tih zakona, s tim izmjenama upoznati su bivši ministri, no u proceduru one nisu isle. Nakon razgovora s novim ministrom kulture Zlatkom Hasanbegovićem stekla sam dojam da će on uskoro na aktualnom satu Vlade te izmjene poslati u proceduru. Tako da ni ovaj argument onih dionika koji su odlučili bojkotirati službenu komemoraciju ne stoji - kaže ravnateljica Jovičić.

ANTIFAŠISTIČKI BORCI Franjo Habulin, predsjednik Saveza antifašističkih boraca i anatifašista RH, kaže kako su oni svoju komemoraciju odlučili organizirati iz vrlo jadnogstavnog razloga.

- Na onu službenu ne želimo, a ona koju organizira Koordinacija židovskih zajednica nam je prerano. Mnogo ljudi želi doći, pa smo odlučili komemoraciju imati u nedjelju. Želimo da sve protekne u miru, bez političke govorancije. Govorit ću ili ja ili počasni predsjednik SAB-a Stjepan Mesić. Bit će dostojanstveno i mirno - kaže Habulin.

Ali to žele i organizatori, primjećujemo.

- Ma dajte, molim vas. Do bojkota je i došlo jer državna vlast šuti i ne reagira na fašizaciju Hrvatske, na guranje cijele politike na desnu stranu. Šuti na reviziju povijesti nekih političkih aktera, na minimiziranje antifašista u Drugom svjetskom ratu. Svi oni koji ne žele šutjeti su pozvani na našu komemoraciju, sve civilne udruge, ali i sve političke opcije koje uistinu vjeruju u antifašizam, a ne oni koji se radi Europe tako deklariraju - kaže Habulin.

Veljko Kajtazi, saborski zatupnik iz redova romske nacionalne manjine, u ponedjeljak nam je rekao kako Savez Roma u Hrvatskoj još nije odlučio hoće li bojkotirati službenu komemoraciju 22. travnja. Kako nam je rekao, obavijest o bojkotu objavit će u utorak (12. travnja), a na pitanje kakav je njegov osobni stav kao izabranog saborskog zastupnika i predstavnika romske manjine, u slušalici je nastao muk.

- Ja nemam osobnog stava - kratko nam je poručio Kajtazi.

Među 500 pozivnica za službenu komemoraciju 22. travnja nije bila ni ona za episkopa slavonskog Jovana Čulibrka.

- Budući da poziv nije stigao, niti nas je tko nazvao, zaista bi bilo bespredmetno da govorim o nekom bojkotu - kaže episkop Čulibrk koji će 22. travnja održati liturgiju u hramu u Mlaki gdje je bio logor za žene i djecu.

- To nema veze sa službenom komemoracijom. Ranijih godina komemoracije u Jasenovcu bile su uglavnom za vikend te smo se time vodili kad smo slagali liturgijski kalendar u našoj eparhiji. Očekuje se najmanje pet episkopa, među kojima je i mitropolit Porfirije. Nismo zvali političare, a ako oni imaju potrebu doći, neka dođu - kaže episkop Čulibrk.

KNJIGOM ISTINE PROTIV KNJIGE SRAMA

Goldsteinova knjiga primjer je kako reagirati i kako se boriti za istinu kada to već povjesničari po zanimanju ne čine. Ona neće zaustaviti reformiranje prošlosti, ali je dobar pokušaj

PIŠE prof. dr.

sc. TVRTKO

JAKOVINA

Odsjek za povijest

Filozofskog fakulteta

Sveučilišta u

Zagrebu

Publicist Slavko Goldstein s ministrom kulture Zlatkom Hasanbegovićem želio je razgovarati. Najprije je smatrao da povjesničaru u ulozi ministra kulture treba dati vremena, da će, iako u četrdesetima, suočiti ga s dokazima, morati promijeniti mišljenje o Nezavisnoj Državi Hrvatskoj. Hasanbegović je, rekao je Slavko Goldstein, intelektualac, čovjek lijepog ponašanja, njemu je Ivo Goldstein bio mentor. Na te je izjave reagirao Danijel Ivin, brat Slavka Goldsteina, koji je krivim i nepotrebnim ocjenjivo davanje kredita onima koji zagovaraju rehabilitaciju NDH.

Ministar povjesničar i publicist povjesničar - sin u Holokaustu ubijenog hrvatskog građanina, odlični i prevodenii pisac, filmski radnik, utjecajni intelektualac - ipak su se susreli i dugo razgovarali. Hasanbegović nije prihvatio da je nakon rata pobijedio antifašizam, njegove interpretacije redom su drukčije od Goldsteinovih, nisu se susglasili gotovo ni u jednoj točki, ali je, rekao je Goldstein, Zlatko Hasanbegović ipak za Slavka Goldsteina "dijelom antifašist".

SEDLAROV FILM Hasanbegović i Goldstein potom su se susreli i slikali na projekciji filma Jakova Sedlara o "istini" Jasenovca. Hasanbegoviću je film, kojemu je

predložak knjige s kojom Slavko Goldstein polemizira u svojoj knjizi "Jasenovac: tragika, mitomanija, istina" (Fraktura 2016), bio dobrodošao doprinos raspravi, jer je progovorio o tabu-temi, a tako bi se trebalo raspravljati o kontroverzijama iz prošlosti. Na projekciji Sedlarova filma bila je i izraelska veleposlanica u Hrvatskoj Zina Kalay. Dan poslije predstave i Slavko Goldstein i ambasadorica Države Izrael, uz Efraima Zuroffa u Tel Avivu i portal Lupigu, Jutarnji i druge javno su se zgrajali, smatrajući da je film prepun laži, da negira Holokaust, da proziva novinare koji ne misle kao oni koje film hvali.

Potom je Hasanbegović došao na promociju knjige Slavka Goldsteina i izjavio da je knjigu čitao samo u izvadcima objavljenim u "Novostima", listu srpske manjine u kojem radi previše Hrvata i koji promišlja o društvu u cjelini, ne samo o srpskom folkloru i Pravoslavnoj crkvi. U izjavi medijima zaključio je da "nитко nema monopol на истину". Tako smo sve relativizirali, ali to je za početak dovoljno.

RELATIVIZACIJA Prva faza normalizacije nenormalnog diskursa u javnom prostoru skoro pa je završena. Povjesničar ministar govori o mučeništvu ustaških šehida. Dokumentarist Jakov Sedlar koristi lažirane naslovnice Vjesnika, navodno kupljene "od lopova" u Beogradu, ne zanima ga što takav iz aviona vidljiv falsifikat naslovnice ne korispondira s tekstom na stranci, ali oba su stava na stolu, očito jednako ozbiljni kao i ozbiljna istraživanja. Time je započela nova faza rehabilitacije NDH u Hrvatskoj. Ako nitko nema monopol na istinu, onda to znači da podjednako u pravu mogu biti i oni koji misle da je u Jasenovcu ubijeno 15 i oni koji govore da je do sada nepobitno utvrđeno nešto više od 83.000 žrtava, ali, zašto ne, i oni koji drže da je u Jasenovcu ubijeno 700.000 ljudi. Ako sve podjednako vrijedi, onda je postmoderno tumačenje povijesti dovedeno do kraja. Isus je možda postojao, a možda i nije, možda je bio bog, možda i nije. Stepinac je možda spašavao Židove, a možda se samo grozio nad neudobnim transportom Židova u Jasenovac. Pavelić je jako puno učinio za kulturu u NDH, formirao je čak i parlament na nekoliko sati. Ako nema baš nikakvog kriterija, zašto onda ne raspisati referendum pa "Za dom spremni" proglašiti starim pozdravom, zašto ne nazvati Sabor po onom ustaškom? Jugoslavenski antihrvatski režim nakon rata je u Jasenovcu, po tome, pobjio desetke tisuća Srba i Židova, a ne režim koji je donosio rasne zakone. U Jasenovcu se sviralo i pjevalo, radilo teško, ali ne više od toga. Preživjeli iz Holokausta lažu, lažu kustosi koji rade u Jasenovcu, laže savjetnica predsjednice za Holokaust jer

Slavko Goldstein u knjizi "**Jasenovac: tragika, mitomanija, istina**" znalački se obračunao s autorima pamfleta "Jasenovački logori – istraživanja". Učinio je to toliko uvjerljivo da se autori od srama više nigdje ne bi trebali javno ukazati

falsificira ono što je bio Jasenovac. Sve što smo do sada znali bila je laž. Šteta samo što to nitko nije rekao onima koji su dva puta oštećivali spomen-ploču Ante Bakovića, koji je vodio proboj iz Jasenovca 1945.

VIRUS ENDEHAZIJE Ako se interpretiranje povijesnih događaja svede na totalno relativiziranje, po Sedlarovu modelu da svaka generacija ima pravo na svoje tumačenje povijesti, onda doista nemamo o čemu razgovarati. Slavko Goldstein je u isto vrijeme, kad je u nekoliko navrata pomogao onima koji o njemu ne misle ništa dobro, napisao knjigu "Jasenovac: tragika, mitomanija, istina" u kojoj se znalački obračunao s autorima pamfleta "Jasenovački logori – istraživanja", sve članovima "Društva za istraživanje trostrukog logora Jasenovac". Učinio je to toliko uvjerljivo da se Vladimir Horvat,

čiji rad Goldstein zapravo otpisuje kao "površan... bez argumentacije... s grubim pogreškama u navođenju izvora", Igor Vukić, Blanka Matković i Stipe Pilić od srama više nigdje ne bi trebali javno ukazati. "Fanatizirana želja relativizacije Jasenovaca", "tvrdnje bez dokaza", "providno skrivanje istine", "zaslijepljeni nacionalizam" koji je "obično najveći štetocina vlastitoj državi i narodu", zalaganje za "totalnu rehabilitaciju NDH", sve su

to riječi koje je Goldstein upotrijebio pišući o dva glavna teksta publikacije. Onaj Vukićev govori o sjajnim prilikama u logoru tijekom rata, a dvojac Matković-Pilić traži dokaze za rad logora nakon 1945. Mjesto Jasenovac uništeno je 1945. prilikom povlačenja ustaša, uništene su 433 kuće u selu, a logor je bio blatna ledina. Goldstein je zapravo fin, on Blanka Matković i Stipe Pilića, koji pišu "uljudnim tonom i korektno" smatra "žrtvama manipulacije", iako i "sukrivicama". Oni su "u svojoj ideološkoj opsjednutosti" uporno pokušali pronaći dokaze kojih nema i za koje priznaju da ih nema. Naime, Jasenovac nakon Drugog svjetskog rata nije radio kao logor, on nije postojao. Za vrijeme rata, kaže Goldstein, Jasenovac je doista "bio pomalo svašta" ali "prvenstveno i daleko najviše logor smrti".

Slavko Goldstein doista niti za milimetar neće pomaknuti one koji unaprijed vjeruju

u argumente Vukića, Horvata, Matkovićeve ili Pilića. Vjerojatno bi zato važnije bilo zapitati se kako izgleda nastava u školi u kojoj Pilić predaje. Odgovor na to bio bi i odgovor svima koji se bore protiv reforme obrazovanja, ali to ionako nije bitno. Dio hrvatskog društva očito je iznova inficirano virusom endehazije, i to nikakav razgovor, stručna rasprava neće razriješiti. Predsjednica Republike Kolinda Grabar-Kitarović pravi se da to ne čuje dobro, čak ni kad se ori iz tisuća grla, a Vlada reagira tako da se ustašama slučajno ne zamjeri.

UČITELJICA ŽIVOTA? Svima koji misle da je povijest učiteljica života, dovoljno je da pogledaju Hrvatsku 2016. i shvate koliko je ta poslovica lažna. Ne moraju se čak sjetiti onoga što se govorilo o Jasenovcu, dovoljno je da se sjete koliko je poteškoča Hrvatska imala zbog ustašovanja u borbi za međunarodno priznanje. Izvlačili su to tada Hrvatskoj svi, konačno i Slovenci kada se raspravljalo o granicama. Sada su se i oni koji su nam tada bili najskloniji Jack Lang ili Alain Finkielkraut ohladili, prijateljski upozorili da prakse kakve se odobravaju u Hrvatskoj nemaju mjesta u zajedničkom europskom domu. Ismijani su ti Francuzi, kao arogantni stranci. Tako će biti relativizirana i Goldsteinova knjiga.

Ona je ipak važna i dobrodošla za Hrvatsku danas i onu budućnost. Knjiga Slavka Goldsteina bit će legitimacija budućim generacijama, ona će pokazati da je građanska i liberalna Hrvatska postojala. Hoće li ostati puno više od toga, nije jasno. Možda i ne. Onima koji mogu povjerovati u tvrdnje Vukića i Matkovićke stotinu i jedan Goldsteinov argument neće biti ni dovoljan ni potreban. Takvi ne žele razgovor. Takvima ne trebaju argumenti. Takvi žele rehabilitaciju NDH. I osvetu, naravno.

Knjiga Slavka Goldsteina primjer je kako reagirati i kako se boriti za istinu kada to već povjesničari po zanimanju ne čine. Goldstein je to učinio višestruko bolje, a očito i brže i lakše. Ova knjiga neće zauzavati reformiranje prošlosti, ali je dobar pokušaj da se to nastojanje zaustavi ili uspori. Onima koji to čine ne treba pomagati pozivima na razgovor i očekivanjima da će se promijeniti ako im se ukaže što čine.